

*До разової спеціалізованої вченої ради
Донецького державного університету внутрішніх справ*

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора

КУРИЛО Інні Володимирівни

**на дисертацію СОКОЛОВСЬКОГО Дениса Вікторовича на тему:
«Адміністративно-правове забезпечення виробництва та реалізації сонячної
електроенергії», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Сучасний розвиток енергетичної системи України відбувається в умовах масштабної трансформації безпекового середовища, що обумовлена як виконанням міжнародних зобов'язань держави у сфері декарбонізації та розвитку відновлюваної енергетики, так і необхідністю забезпечення стійкості функціонування критичної інфраструктури в умовах збройної агресії. Масовані атаки на об'єкти енергетики, руйнування генеруючих потужностей, необхідність переходу до розосереджених моделей енергозабезпечення та формування енергетичної незалежності територіальних громад істотно актуалізували питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання розвитку сонячної енергетики.

За таких умов виробництво та реалізація сонячної електроенергії набувають не лише економічного чи екологічного значення, а й перетворюються на один із ключових елементів забезпечення національної та енергетичної безпеки держави. Саме тому особливої актуальності набуває формування ефективного адміністративно-правового механізму, який би забезпечував належне функціонування ринку сонячної електроенергії, збалансоване поєднання публічних і приватних інтересів, ефективну взаємодію суб'єктів публічного адміністрування, створення сприятливого

інвестиційного середовища та належний рівень захисту об'єктів критичної енергетичної інфраструктури.

Безпосередньо дослідженню зазначених проблем присвячена дисертація Соколовського Дениса Вікторовича «Адміністративно-правове забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії», яка є своєчасною, актуальною та має вагоме теоретичне і практичне значення для подальшого розвитку науки адміністративного права, енергетичного права та вдосконалення законодавства України у сфері відновлюваної енергетики.

Актуальність теми дисертаційного дослідження підтверджується її безпосереднім зв'язком із реалізацією Енергетичної стратегії України на період до 2050 року, Національного плану дій з відновлюваної енергетики до 2030 року, Національного плану з енергетики та клімату, Стратегії національної безпеки України, а також інших програмних документів, спрямованих на забезпечення енергетичної безпеки держави, розвиток відновлюваних джерел енергії та інтеграцію України до європейського енергетичного простору. Водночас обрана тематика повністю відповідає сучасним напрямкам розвитку адміністративно-правової науки щодо вдосконалення діяльності суб'єктів публічного адміністрування в умовах воєнного стану.

Науковий рівень дисертації та новизна представлених теоретичних результатів проведених здобувачем досліджень, їх наукова обґрунтованість. Комплексність проведеного дослідження забезпечена використанням сучасного методологічного інструментарію, що дозволило автору всебічно дослідити адміністративно-правове забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії, поєднавши теоретичний аналіз із практикою функціонування енергетичного сектору України, положеннями чинного законодавства, міжнародним досвідом та сучасними тенденціями розвитку публічного адміністрування.

Дисертація характеризується логічною побудовою, внутрішньою послідовністю викладу матеріалу та чіткою відповідністю поставленим меті й

завданням дослідження. Структура роботи дозволила автору комплексно розкрити як теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії, так і практичні проблеми функціонування відповідного механізму, сформулювавши власні пропозиції щодо його вдосконалення.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення актуального наукового завдання, що полягає у формуванні цілісної концепції адміністративно-правового забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії в умовах трансформації енергетичної безпеки України. За результатами проведеного дослідження автором сформульовано низку нових наукових положень, висновків і рекомендацій, які мають як теоретичне, так і прикладне значення.

Безумовно позитивної оцінки заслуговує запропонована дисертантом концепція адміністративно-правового забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії як комплексного правового явища, що поєднує нормативно-правові, організаційні, інституційні, процедурні та безпекові механізми впливу на суспільні відносини у сфері функціонування сонячної енергетики. Автор переконливо доводить, що в умовах воєнного стану адміністративно-правове регулювання відповідної сфери поступово трансформується від переважно стимулюючої моделі до моделі, орієнтованої насамперед на забезпечення енергетичної безпеки держави, що свідчить про сучасний науковий підхід до осмислення відповідних правовідносин (стор. 30–54).

Важливе теоретичне значення має здійснена дисертантом систематизація принципів адміністративно-правового регулювання у сфері сонячної енергетики, які класифіковано на загальні, міжгалузеві та спеціальні. Особливої уваги заслуговує обґрунтування спеціальних принципів, серед яких принцип гарантованості «зеленого» тарифу, принцип безперешкодного доступу до мереж для малих виробників та принцип технологічної нейтральності. Такий підхід істотно розширює існуючі доктринальні уявлення

щодо принципів адміністративно-правового регулювання енергетичної сфери та створює методологічну основу для подальшого вдосконалення законодавства (стор. 55–78).

Високої оцінки заслуговують результати дослідження, присвячені визначенню правового статусу об'єктів сонячної енергетики як складових критичної інфраструктури. Автор аргументовано доводить необхідність формування спеціального адміністративно-правового режиму функціонування таких об'єктів, що передбачає запровадження механізмів цифрової паспортизації, спеціальних процедур їх захисту, моніторингу, кібербезпеки та оперативного відновлення після пошкодження. Запропоновані положення мають важливе практичне значення в умовах сучасних викликів енергетичній безпеці України (стор. 120–148).

Заслуговують на підтримку й пропозиції автора щодо вдосконалення фінансово-правового регулювання у сфері сонячної енергетики, зокрема у частині розвитку механізмів державної підтримки, удосконалення системи фінансових стимулів, розвитку Net Billing, гарантій походження електроенергії, запровадження податкових преференцій та створення ефективних механізмів інвестиційного забезпечення розвитку сонячної генерації. Запропоновані рекомендації характеризуються практичною спрямованістю та можуть бути використані у нормотворчій діяльності (стор. 149–167).

Крім того, позитивної оцінки заслуговує проведене автором порівняльно-правове дослідження досвіду США, Китаю, Німеччини та інших держав щодо адміністративно-правового забезпечення розвитку сонячної енергетики. Узагальнення зарубіжних моделей дозволило дисертанту сформулювати низку практичних пропозицій щодо імплементації окремих правових механізмів у національне законодавство України, що свідчить про високий рівень наукового опрацювання міжнародного досвіду та його адаптації до сучасних умов функціонування української енергетичної системи (стор. 170–211).

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Метою дисертаційного дослідження є комплексне розв'язання актуального наукового завдання, що полягає у формуванні цілісної концепції адміністративно-правового забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії в умовах трансформації енергетичної безпеки України.

Для досягнення поставленої мети автором використано сучасний методологічний інструментарій, що забезпечив комплексний аналіз нормативно-правового регулювання, діяльності суб'єктів публічного адміністрування, міжнародного досвіду та практики функціонування енергетичного сектору України. Це дозволило всебічно дослідити предмет дисертації, сформулювати нові наукові положення, висновки та рекомендації, які мають як теоретичне, так і прикладне значення.

Робота характеризується логічною структурою, послідовністю викладу матеріалу та чіткою відповідністю поставленим меті й завданням дослідження. Автором продемонстровано належний рівень володіння методологією наукового пізнання, що підтверджується системністю проведеного аналізу, комплексним використанням загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження, а також належним рівнем обґрунтованості сформульованих висновків.

За результатами дослідження дисертантом запропоновано власне бачення адміністративно-правового забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії, удосконалено підходи до визначення його принципів, системи суб'єктів публічного адміністрування, адміністративно-правових форм і методів реалізації державної політики у сфері відновлюваної енергетики, що свідчить про повне виконання поставленого наукового завдання.

Повнота викладених наукових результатів в опублікованих працях здобувача. Основні результати дисертаційного дослідження достатньою мірою апробовані автором на міжнародних та всеукраїнських науково-

практичних конференціях, круглих столах, наукових семінарах, а також опубліковані у наукових працях, перелік яких наведено у дисертації. Це свідчить про належний рівень апробації отриманих наукових результатів та їх позитивне сприйняття науковою спільнотою.

Аналіз змісту дисертації та наукових публікацій здобувача дає підстави стверджувати, що основні положення, висновки та рекомендації, винесені на захист, достатньою мірою відображені в опублікованих працях автора, а зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 081 «Право».

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час аналізу дисертації Соколовського Дениса Вікторовича не встановлено ознак порушення принципів академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження є самостійно виконаною науковою працею, у якій використано належний науковий апарат, а всі використані наукові джерела, нормативно-правові акти, міжнародні документи та інші матеріали оформлено з дотриманням установлених вимог щодо наукового цитування. Ознак текстових запозичень без відповідних посилань, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності під час ознайомлення з дисертацією не виявлено.

Зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційного дослідження, його актуальність, комплексність та практичну спрямованість, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження і побажання, які мають переважно дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи.

1. У дисертації автором уперше обґрунтовано концепцію «енергетичного паска безпеки» (стор. 214 дисертації), відповідно до якої розосереджена сонячна генерація розглядається як один із ключових інструментів забезпечення стійкості енергетичної системи держави в умовах дії правового режиму воєнного стану. Безперечно підтримуючи безпекову спрямованість цього підходу, вважаємо, що наведена концепція потребує додаткового теоретико-правового уточнення. Зокрема, доцільно було б більш

детально визначити її співвідношення з існуючими категоріями «енергетична безпека», «критична інфраструктура» та «адміністративно-правовий режим», а також окреслити її місце у системі адміністративно-правових категорій.

2. У другому розділі дисертації автором детально досліджено особливості адміністративно-правового забезпечення виробництва та реалізації саме сонячної електроенергії. Представляється, що недостатньо аргументовано критерії, за якими сонячну енергетику визначено самостійним об'єктом наукового дослідження, відокремленим від інших видів відновлюваної енергетики. Зокрема, у роботі не повною мірою розкрито, чи зумовлений такий вибір наявністю специфічного адміністративно-правового режиму функціонування об'єктів сонячної генерації, особливостями їх державного регулювання, дозвільних процедур, механізмів державної підтримки, приєднання до електричних мереж, цифровізації процесів виробництва та реалізації електроенергії або іншими юридично значущими чинниками.

3. Автором обґрунтовується необхідність визначення особливостей правового статусу об'єктів сонячної генерації як елементів критичної інфраструктури та запровадження спеціального правового режиму їх функціонування (стор. 4–5 дисертації). Не применшуючи значення вказаної пропозиції, варто обґрунтувати доцільність визначення, за якими саме критеріями окремі об'єкти сонячної генерації повинні бути віднесені до відповідних категорій критичної інфраструктури, які суб'єкти мають здійснювати таку категоризацію та чим запропонований підхід відрізняється від чинного механізму, передбаченого законодавством про критичну інфраструктуру?

4. Не заперечуючи актуальності запропонованих автором напрямів цифровізації публічного адміністрування у сфері сонячної енергетики (стор. 219 дисертації), вважаємо, що дисертантом недостатньо розкрито адміністративно-правові передумови їх впровадження. Зокрема, потребують додаткового обґрунтування питання визначення компетенції суб'єктів

публічного адміністрування щодо ведення єдиного цифрового реєстру об'єктів сонячної генерації, нормативного забезпечення інформаційної взаємодії між ними, а також організаційно-фінансових механізмів реалізації запропонованих цифрових рішень.

5. У дисертації (стор. 215–218, а також у висновках – стор. 7 анотації) запропоновано внесення змін до Законів України «Про альтернативні джерела енергії» та «Про ринок електричної енергії», зокрема щодо запровадження декларативного порядку введення в експлуатацію малих сонячних електростанцій, податкового стимулювання вітчизняних виробників обладнання та нормативного закріплення єдиного терміна «сонячна електроенергія». Разом із тим потребує додаткового обґрунтування питання, чому реалізація саме цих законодавчих змін потребує внесення змін на рівні законів, а не може бути забезпечена шляхом удосконалення підзаконного нормативно-правового регулювання.

Висловлені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер, не знижують наукової цінності проведеного дослідження, не впливають на достовірність сформульованих автором висновків та можуть бути враховані дисертантом у подальшій науковій діяльності.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Соколовського Дениса Вікторовича є самостійною, завершеною науковою працею, виконаною на належному теоретико-методологічному рівні, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для розвитку науки адміністративного права, енергетичного права та вдосконалення адміністративно-правового забезпечення виробництва і реалізації сонячної електроенергії.

Результати проведеного дослідження характеризуються науковою новизною, внутрішньою логічністю, комплексністю та достатнім рівнем теоретичного узагальнення. Автором запропоновано власне бачення змісту адміністративно-правового забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії, удосконалено наукові підходи до визначення його принципів,

суб'єктного складу, адміністративно-правових форм і методів реалізації державної політики у сфері відновлюваної енергетики, сформульовано низку нових наукових положень щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання відповідної сфери.

Особливої позитивної оцінки заслуговує прагнення автора поєднати класичні положення адміністративно-правової науки із сучасними викликами функціонування енергетичного сектору України в умовах воєнного стану, розвитку критичної інфраструктури та інтеграції національної енергетичної системи до європейського енергетичного простору. Висновки дисертації ґрунтуються на широкій нормативній, доктринальній та емпіричній базі, є достатньо аргументованими та логічно впливають із проведеного дослідження.

Практична цінність роботи підтверджується тим, що сформульовані автором пропозиції можуть бути використані:

- *у нормотворчій діяльності* – для удосконалення законодавства України у сфері виробництва та реалізації електричної енергії з відновлюваних джерел енергії;
- *у правозастосовній діяльності* органами державної влади та іншими суб'єктами публічного адміністрування під час реалізації державної політики у сфері розвитку сонячної енергетики;
- *у науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку доктрини адміністративного права та енергетичного права;
- *в освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Енергетичне право», «Публічне адміністрування», а також при підготовці навчально-методичних матеріалів.

З огляду на викладене вважаємо, що дисертація Соколовського Дениса Вікторовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії» є завершеною самостійною науковою працею, у якій розв'язано актуальне наукове завдання, що має істотне значення для розвитку науки адміністративного права та вдосконалення

адміністративно-правового забезпечення функціонування сфери відновлюваної енергетики.

Дисертація на тему: «Адміністративно-правове забезпечення виробництва та реалізації сонячної електроенергії» за своїм змістом, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням, обґрунтованістю сформульованих висновків відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). Дисертація Соколовського Дениса Вікторовича є завершеним самостійним науковим дослідженням, що відповідає вимогам чинного законодавства України, є одним із першим комплексних досліджень за відповідною спеціальністю, а її автор, Соколовський Денис Вікторович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

Офіційний опонент головний науковий співробітник відділу проблем публічного права Науково-дослідного інституту публічного права, доктор юридичних наук, професор Інна КУРИЛО